

KISS, É.:

Malakológiai évfordulók, 1981 - Malakologische
Jubiläen, 1981

"Laudamus veteres, sed nostris utimur annis;
Mos tamen est aequè dignus uterque coli."

/OVIDIUS: Fasti, I: 225-226/

Az elmúlt évhez hasonlóan jelen számunkban is közreadjuk azoknak a kutatóknak rövid életrajzát, akik valamiképpen maradandót alkottak a malakológia területén, s erre az évre valamilyen évfordulójuk esik. Az életrajzok nemcsak a leghiresebb malakológusokat ismertetik, hanem azokat is, akik kevésbé ismertek, de munkásságuk alapján mindenképpen megérdemlik, hogy nevüket megemlítsük.

César-Marie-Félix ANCEY 1860 Marseille, 1906 Mascara

Francia malakológus, entomológus és jogász. Apja is rovarász volt, ő irányította fiát állattani tanulmányok felé. Tehetségének elismeréseként 23 éves korában kinevezték Rennes-be a múzeum rovargyűjteményének vezetőjévé, de anyagi okok miatt hamarosan felmondta állását. Visszatért Marseille-be és jogot tanult. Az egyetem elvégzése után, 1885-ben, algériai hivatalnoki munkakört vállalt. 1889-ben kormányzóhelyettes Algirban, majd Mascara címzetes kormányzója. Nagy felelősségű munkája mellett sok időt fordított tudományos kutatásokra, s eközben igen alapos irodalmi ismeretekre tett szert. Alapító tagja a Francia Malakológiai Társaságnak. BOURGUIGNAT-nak csodálója volt. A malakológia területén főleg az apró szárazföldi fajokkal foglalkozott. Sok száz szárazföldi és édesvízi csigát írt le az egész világról. Munkásságának főbb területei: Hawaii, Polinézia, Közép-Ázsia, Közép-Afrika. Egész Afrika szárazföldi csigáinak a feldolgozását tervezte, de nem jutott hozzá, mert 46 éves korában rövid betegség után 1906-ban meghalt. Nevéhez 134 malakológiai és több entomológiai munka fűződik.

Kurt BÜTTNER 1881 Leipzig, 1967 Zwickau

Német orvos, egészségügyi tanácsos. Az érettségi és fél éves katonai szolgálat után beiratkozott a lipcsei egyetemre, majd később két szemesztert Münchenben végzett. Már ekkor tagja volt a Német Malakológiai Társaságnak. Az egyetem elvégzése után Lipcsében, majd a zwickaui kórházban dolgozott. 1907 elején hajóorvosként a tengeren túlra is eljutott /USA, Dél-Amerika/. 1914-ben, az első világháború elején katonaeorvosként orosz fogságba, Kelet-Szibériába került, ahonnan 1917-ben tért haza, s a világháború befejeztéig a nyugati fronton dolgozott. Szabadidejében csigákkal foglalkozott. Már 12 éves korában kezdte a csigákat gyűjteni. 1896-ban megismerkedett EHRMANNal, a neves malakológussal, akivel ezután rendszeresen járják az országot és a külföldet is. 1898-ban bejárják Innsbruck és Salzburg környékét, 1903-ban pedig Krajnát és Karintiát. Barátságuk EHRMANN haláláig /1937/ tartott. Egyéni gyűjtőútjai során Tiroit, a Kelet-Alpeket, Dalmáciát és Svédországot keresi fel. Publikációi /29/ főleg faunisztikai jellegűek. Gyűjteménye a drzsdai múzeumban található.

Jules-Alexandre-Joseph COLBEAU 1823 Namur, 1881 Ixelles les Bruxelles

A Belga Malakológiai Társaság alapítója. Sok tudományos társaságnak volt a tagja, többek között a nagy-szebeni Természettudományi Társaságnak is. Malakológiai munkássága azonban kevésbé jelentős.

Jan Theodoor HENRARD 1881 Maastricht, 1974 Leiden

Francia származású holland gyógyszerész. Egészen fiatalon kezdett növényekkel foglalkozni, s elhatározta, hogy biológus lesz. A groningeni egyetemen gyógyszerészetet tanult, 1909-től pedig gyógyszerészként dolgozott. Szabadidejét a növényeknek szentelte. 1921-ben kinevezték a leideni egyetemen a növénygyűjtemény vezetőjének, ahol 1946-ig, nyugdíjba vonulásáig, tevékenykedett. 1929-ben doktori címet szerzett. Munkássága alatt mintegy 70 növénytani publikációja jelent meg. A csigákkal "hobbiból" foglalkozott és szép gyűjteményt hozott létre. A nevét az tette a malakológusok számára is híressé, hogy 1934-ben az ő kezdeményezésére alakult meg a Holland Malakológiai Társaság, melynek 14 évig elnöke is volt. 12 éven át pedig a Basteria egyik szerkesztőjeként működött.

Biagio KLECIK 1823 Lesina, 1881 Lesina /-Hvar/

Foglalkozás szerint az Osztrák-Magyar Monarchia politikai megbízottja volt Dalmáciában. Ő az első kutató, aki Dalmácia és környéke puhatestűivel foglalkozott. Szorgalmas munkával nagy adriai gyűjteményt állított össze. 1873-ban jelent meg híres publikációja, a dalmáciai puhatestűek katalógusa. Több fajt neveztek el róla.

Jules MABILLE 1831 Tours, 1904 Paris

Élete első két évtizedéről semmit sem tudunk. 1850-81 között közigazgatási tisztviselő volt. Első cikke 1858-ban jelent meg, s ettől kezdve nagyon sokat publikált; elsősorban francia tengerparti csigákról, Cochín-Kínáról /Vietnam/, Kambodzsról, Korzikáról, és főleg meztelen csigákról. 1881-től a párizsi múzeum hivatalos malakológusa. Múzeumi munkássága alatt különféle expedíciós gyűjtéseket dolgozott fel a következő helyekről: Kanári-szigetek, Cape Horn, Patagónia, Új-Hebridák, Marokkó, Tonkin /Vietnam/, Kalifornia, Yun-Nan /Kína/, Tanganyika. Sok új fajt írt le, sajnos nagyon röviden, ábra és bármilyen összehasonlítás nélkül. BOURGUIGNAT egyik legbuzgóbb híve volt, bár nézeteit nem fogadta el teljesen. Malakológiai tevékenysége mellett jól ismert botanikus és entomológus is volt. Fontosabb munkái: Des Limaciens européens /1868/, Les Limaciens françaises /1870/.

Carl Eduard von MARTENS 1831 Stuttgart, 1904 Berlin

Német orvos és múzeológus. A malakológia iránti érdeklődése már gyermekkorában jelentkezett, ami elsősorban édesapjának köszönhető. Apja ugyanis járatos volt a természettudományokban, és mint első nevelője és mestere, csigagyűjtő "hobbiját" hamar átadta fiának. Fiatalkorában lelkesen tanulta az ókori nyelveket is, mégis a malakológia vált szenvedélyévé. Már gimnazista korában a malakológiát tekintette fő foglalkozásának. A csigagyűjtésbe az egész családot bevonta. Első munkáinak ábráit festő huga rajzolta. 1849-től a tübingeni egyetemen orvostudományt tanult, doktori címet 1855-ben szerzett. Ezt a címét azonban sohasem használta és orvosi praxist sem folytatott. 1872-ben Rostock egyetemen megszerezte második doktorátusát. Berlinben az Állattani Múzeum alkalmazta, s hamarosan a puhatestű gyűjtemény vezetőjeként tevékenykedett. A múzeum gyűjteményének bővítése érdekében nagy utazásokat tett. 1856-ban Olaszországot, 1860-62-ben Kínát, Japánt, 1862-64-ben pedig Szumátrát, Jávát, Celebeszt, a Molukka-szigeteket, Timort és Borneót járta be. 1864-ben tért vissza Berlinbe, és a következő évtizedben addigi gyűjtéseit dolgozta fel. Kutatásaiban igen fontosnak tartotta Közép-Amerika, Német-Kelet-Afrika és Venezuela megismerését. 1873-ban kinevezték egyetemi magántanárrá, majd 1874-ben rendkívüli tanár lett. Pályája egyre inkább felfelé ívelt. 1887-ben a múzeum igazgatóhelyettese. Két nagy gyűjteményt szerzett a múzeumnak: DUNKER és PAETEL gyűjteményét. Az utókorra 200-nál több publikációt hagyott. Elsősorban Európa puhatestűinek elterjedésével foglalkozott, de

jelentősek afrikai és indonéziai kutatásai is. Fontosabb munkái: Literatur der Mollusken Deutschlands; Über die Verbreitung der europäischen Land- und Süßwasser Gasteropoden; Critical List of the Mollusca of New Zealand contained in European Collections...

Jaroslav PETRBOK 1881 Praha, 1960 Praha

Cseh kutató. Fiatal korától a prágai Nemzeti Múzeum geológiai-öslénytani osztályának volt munkatársa. Főként Csehszlovákia, Bulgária, Románia és Jugoszlávia pleisztocén csigafaunájával foglalkozott. Több mint 800 malakológiai publikációja jelent meg. Gyűjteménye a prágai Nemzeti Múzeumban van.

Emil Adolf ROSSMÄSSLER 1806 Leipzig, 1867 Leipzig

Már gyermekkorában szorgalmasan gyűjtötte a csigákat Lipcse környékén, bár a botanika időnként háttérbe szorította ezt a szenvedélyét. Teológiai tanulmányokat folytatott, majd pályát változtatva, a tharandi Erdészeti Akadémián az állattan tanára lett /1829/. A tanítás mellett sokat foglalkozott a csigákkal. 1833-ban Ausztriába utazott gyűjtőútra. A következő évben kiadott két füzetet szárazföldi és édesvízi csigák leírásával, füzetenként 20-20 fajjal. A publikáció érdekessége az volt, hogy ábrák helyett a leírásokhoz csigákat mellékelte. 1835-37 között az osztrák Alpokat vette kutatás alá, eredményeit fokozatosan közölte. 1835-ben megjelent az óriásira tervezett Iconographie első füzeté. Az első kötet 6 füzetrel 1837-ben vált teljessé. 1844-ben jelent meg a második kötet. Ez tartalmazza az európai édesvízi kagylók új rendszerét. Ez a kötet is hat füzetből áll. A 13. füzet azonban nem készült el, mert hivatalos és politikai tevékenysége annyira lefoglalta, hogy "hobbijával" nem tudott foglalkozni. A szünet 1854-ig tartott. Ebben az évben látott napvilágot a harmadik kötet első része, 1856-ban a második rész, amely a Clausiliidákat rendszerezi, 1859-ben pedig az utolsó rész. ROSSMÄSSLER apja jó nevű rézmetsző volt, akitől igen alapos rajzoktatást kapott. Ezért olyan jók az Ikonográfia ábrái. A kététeket apja műhelyében nyomtatták. Mivel a könyvnyomatos rajzok gyengén sikerültek, áttért a rézmetszéses ábrázolásra. Az ötödik füzettől kezdve már nemcsak maga rajzolta a fajokat, hanem a nyomtatás technikai kivitelezését is maga végezte. A három kötetet nem követte újabb. 1864-től kezdve súlyosan beteg, s 1867-ben meghalt. Az "Iconographie der Land- und Süßwasser-Mollusken..." kiadásával megteremtette az európai malakológia egységesülésének és felvirágzásának lehetőségét. Itt kell elmondani, hogy az Ikonográfia valóban óriási lett. ROSSMÄSSLER mindössze három kötetet tudott elkészíteni, de munkáját KOBELT és HESSE folytatta, s így a sorozat ma 30 kötetes. Két utódja ellenére az egész hatalmas munkát ma is a ROSSMÄSSLER-féle Ikonográfiának nevezzük. Az utókor elismerése osztatlan. Ma is alapvető, sokat idézett mű. Gyűjteménye - csaknem hiánytalanul - a frankfurti Senckenberg-Múzeumban van.

Wilhelm Richard SCHLICKUM 1906 Köln, 1979 Hattingen

A német malakológia kiemelkedő egyénisége. Apja tanár volt, természetrajzot tanított. 1915-1924 között a kölni állami gimnáziumban tanult, s legkedvesebb tárgya a matematika volt. Gyermekkorától kezdve érdekelte a természet, gyűjtötte a devon-kori kővületeket, később a harmadkori, negyedkori, s végül a recens édesvízi és szárazföldi csigákat. 1924-től egy évig kémiát tanult, majd 1925-1931-ig jogi tanulmányokat folytatott /Köln, Heidelberg, Wien, München, Köln/. 1934-ben Berlinben letette a jogi államvizsgát, majd ugyanitt pénzügyi-jogi ellenőri állást vállalt. A második világháború után Oberelfringenhausenben telepedett le. 1950-ig kereskedelmi képviselő volt. 1950-ben ügyvédi irodát nyitott. Utazásai során Dél-Németországot, Franciaországot, Svájcot, Angliát, Ausztriát, Csehszlovákiát és Magyarországot /két alkalommal/ kereste fel. Első publikációja 1942-ben jelent meg. Összesen 64 publikációt, 130 új fajt és 23 új genust mondhatott magának. Jogászként közreműködött az Unitas Malacologica Europaea alapszabályainak kidolgozásában. Kb. 18 ezer tételes gyűjteménye jórészt a frankfurti Senckenberg-Múzeumban van, egy kisebb gyűjteményrész Münchenben.

Adolf SCHMIDT 1806 Frankfurt am Main, 1889 Frankfurt am Main

Német orvos. 1826-tól orvostudományt tanult Frankfurtban, de egy politikai zendülésben való részvétele miatt meg kellett szakítania tanulmányait. Az egyetemet 1830-ban Halleban fejezte be. Ezt követően beutazta Franciaországot és Angliát. 1831-ben Frankfurtban orvosi praxist nyitott. 1834-ben néhány kollégájával együtt megalapította a szegények klinikáját, ahol ingyen gyógyított. 1832-től tagja volt a Senckenbergische Naturforschende Gesellschaftnak és egyben a mollusca-szekció vezetését is végezte. A múzeumban tevékenyen részt vett a gyűjtemény felállításában és az ott lévő anyagok meghatározásában, egészen 1854-ig, nyugdíjba vonulásáig. A társaságnak továbbra is tagja maradt. Két katalógusban állította össze a Senckenberg-Múzeum puhatestűit, de ezek nem jelentek meg. Megjegyzés: A. SCHMIDT nem azonos a hasonló nevű ascherslebeni malakológussal /1812-1899/, akit főként anatómiai munkái tettek híressé.

John William TAYLOR 1845 Leeds, 1931 Leeds

Angol kutató, aki malakológiai működése mellett színes technikával dolgozó nyomdauzemet irányított testvérével együtt. Munkássága elején entomológiával foglalkozott, de a 70-es évektől minden idejét a csigáknak szentelte. Főként az édesvízi és szárazföldi csigák változékonyságát vizsgálta. 1874-ben NELSON nevű barátja támogatásával kiadott egy kis füzetet "The Quarterly Journal of Conchology" címmel. A második évfolyamtól kezdve /1878/ már "Journal of Conchology" címen jelentkezett. A folyóirat azóta is megjelenik, s a malakológusok gyakran használt forrása, mely egyúttal a világ egyik legjobb angol nyelvű folyóirata. TAYLOR a "Malacological Society of Great Britain and Ireland" megszervezője. Kiterjedt levelezést folytatott, így gyűjtött adatokat a brit puhatestűek monográfiájához. Könyvén 1894-től haláláig dolgozott. "Monograph of the Land and Freshwater Mollusca of the British Isles" címen három és fél kötetben részletekben jelent meg. Az ábrákat TAYLOR maga készítette és saját nyomdájában nyomtatta. Kitűnő munka.

Carl Agardh WESTERLUND 1831 Berga, 1908 Ronneby

Svéd kutató. Apja molnár volt. Egyetemi tanulmányokat Uppsalában és Lundban folytatott. Ifjúkorában főleg a botanikát szerette, doktori disszertációját is a növényekről írta. Mellékesen madarakkal is foglalkozott. 1862-ben szerzett doktori címet. 1848-62 között ideiglenesen a malmöi és landskronai gimnáziumokban alkalmazták. 1862-től haláláig tanárként, majd egy ideig igazgatóként működött Ronneby gimnáziumában. Első malakológiai publikációja 1865-ben jelent meg, s ettől kezdve szinte kizárólag a malakológiával töltötte szabad idejét. A Német Malakológiai Társaságnak az alapítástól kezdve /1868/ tevékeny tagja volt. Egy sor fontos munkát orosz folyóiratokban publikált. Munkáiban leginkább a palearktikus szárazföldi és vízi puhatestűekkel foglalkozott. Egy velencei útját leszámítva, a skandináv területeket nem hagyta el, de hazáját igen alaposan kikutatta. Éles látása volt a finom különbségek elbírálására, de a fajok természetes rokonságát kevésbé ismerte fel. Ezáltal bizonyos mértékig közeledett az "új francia iskolához", de annak szélsőséges felfogását nem követte. Kritika nélkül sokat átvett a franciák tarthatatlan "fajaiból". A halála előtti években látása romlása miatt nem tudott nagytítóval dolgozni, ezért az ornitológia felé fordult. 1904-ben agyvérzést kapott, s ez megtörte erejét. 1907 őszén gyomorrákot állapítottak meg nála. Ennek ismeretében tudatosan készült a halálra. Legfontosabb, ma is használt munkái: Fauna der in der paläarktischen Region lebenden Binnenconchylien /1884-1890, hét kötet és egy kiegészítés/; Aperçu sur la Faune malacologique de la Grèce /1879, társszerző: BLANC/. Gyűjteményének nagy része a göteborgi múzeumban található, de kisebb anyagok vannak Uppsalában és Stockholmban is. Hatalmas malakológiai könyvtárát a göteborgi városi könyvtár őrzi.

KISS ÉVA

Budapest

Budafoki út 15. IV/4.

H-1111